

ПОРЯДОК ПЕРЕМІЩЕННЯ ФІЗИЧНИМИ ОСОБАМИ ВАЛЮТНИХ ЦІННОСТЕЙ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Німа Анна Олегівна,

аспірантка кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Статтю присвячено розкриттю теоретичних та практичних проблем порядку переміщення фізичними особами валютних цінностей через митний кордон України, окремим аспектам їх правового регулювання з урахуванням особливостей такого переміщення в умовах воєнного стану. Розкрито зміст понять «валютні цінності», «валюта України», «іноземна валюта», «банківські метали», «транскордонне переміщення валютних цінностей», «переміщення товарів через митний кордон України». Запропоновано власну юридичну конструкцію «переміщення фізичними особами валютних цінностей через митний кордон України». Виділено два види проходження митного контролю у разі переміщення фізичними особами валютних цінностей через митний кордон України: 1) проходження митного контролю «зеленим коридором»; 2) проходження митного контролю «червоним коридором». Констатовано, що під час в'їзду в Україну фізичні особи можуть переміщувати через митний кордон України без письмового декларування митному органу готівкову валюту і банківські метали у сумі/вартістю, що не перевищує в еквіваленті 10000 євро. З'ясовано, що письмове декларування фізичними особами під час в'їзду в Україну необхідне лише у разі переміщення валюти України, іноземної валюти та банківських металів у сумі, що дорівнює або перевищує еквівалент 10000 євро (переміщення називається проходженням митного контролю «червоним коридором»). Встановлено, що у випадку в'їзду неповнолітніх осіб в Україну вони мають право на транскордонне переміщення валютних цінностей у сумі/вартістю, встановлених валютним законодавством. Виокремлено особливості декларування неповнолітніми особами валютних цінностей у разі переміщення їх через митний кордон. Розкрито підстави відповідальності у разі порушення вимог законодавства під час переміщення фізичними особами валютних цінностей через митний кордон України.

Ключові слова: фізичні особи, митне декларування, валютні цінності, митні процедури, воєнний стан, правове регулювання.

Nima Anna. Procedure for the movement of currency values by natural person across the customs border of Ukraine

The article is devoted to the disclosure of theoretical and practical problems of the procedure for the movement of currency values by individuals across the customs border of Ukraine, certain aspects of their legal regulation, taking into account the peculiarities of such movement in the conditions of martial law. The meaning of the concepts "currency values", "currency of Ukraine", "foreign currency", "banking metals", "cross-border movement of currency values", "movement of goods across the customs border of Ukraine" is revealed. A separate legal construction of "movement of currency values by natural persons across the customs border of Ukraine" is proposed. Two types of customs control are distinguished when individuals move currency values across the customs border of Ukraine: (1) passing customs control through the "green corridor"; (2) passing customs control through the "red corridor". It has been established that when entering Ukraine, natural persons can move cash currency and bank metals in an amount/value not exceeding the equivalent of 10.000 euro across the customs border of Ukraine without a written declaration to the customs authority. It has been found that written declaration by natural persons upon entry into Ukraine is necessary only in case

of movement of Ukrainian currency, foreign currency and bank metals in an amount equal to or exceeding the equivalent of 10.000 euro (movement is called passing customs control through the "red corridor"). It has been established that in the case of minors entering Ukraine, they have the right to cross-border movement of currency values in the amount/value established by currency legislation. The grounds for liability in the event of violation of the requirements of the legislation during the movement of currency values by natural persons across the customs border of Ukraine have been disclosed.

Key words: *natural person, customs declaration, currency values, customs procedures, martial law, legal regulation.*

У Конституції України проголошено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією України та законами України (ч. 2 ст. 19). Також передбачено, що засади зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності, митної справи, правовий режим державного кордону визначаються виключно законами України (п. 9, 18 ч. 1 ст. 92) [1]. Одним із принципів валютного регулювання в Україні є принцип свободи здійснення валютних операцій. Складовими частинами цього принципу є право фізичних осіб-резидентів придбавати валютні цінності, активи за кордоном, переміщувати їх через митний кордон України, а також недопущення неправомірного та необґрунтованого втручання держави у валютні операції (п. 1 ч. 1 ст. 2) [2].

Згідно з ч. 1 ст. 365 МК України фізичні особи за умови дотримання вимог МК України та інших актів законодавства України можуть переміщувати через митний кордон України будь-які товари, крім тих, що заборонені до ввезення в Україну (у тому числі з метою транзиту) та вивезення з України [3]. Переміщення фізичними особами товарів через митний кордон залежить від виду, вартості, кількості, частоти переміщення товару, в окремих випадках здійснюється із повним звільненням від сплати митних платежів. Таке переміщення також залежить від категорії фізичних осіб (постійно проживають на території України; тимчасово перебувають за кордоном; мають особливий статус (переселенці)). Виконувані при цьому митні процедури відрізняються від проходження таких процедур юридичними особами (господарючими суб'єктами) (ст. 364 МК України) [3]. Отже, вищезазначене вказує на актуальність дослідження специфіки правового регулювання пере-

міщення фізичними особами через митний кордон національної валюти України, іноземної валюти, платіжних карток і банківських металів, а також розкриття особливостей їх переміщення фізичними особами в умовах воєнного стану.

У наукових працях особливості правового статусу фізичної особи як суб'єкта митних правовідносин вивчали такі вчені, як А. В. Мазур [4], І. І. Хараїн [5], О. М. Шевчук [6], М. Г. Шульга [7] та ін. Натомість, вивчення окремих проблемних питань переміщення фізичними особами через митний кордон національної валюти України, іноземної валюти, платіжних карток і банківських металів, а також специфіка такого переміщення фізичними особами в умовах воєнного стану є малодослідженими в митному праві.

Переміщення фізичними особами через митний кордон національної валюти України, іноземної валюти, платіжних карток і банківських металів регулюється Конституцією України (ст. 41, ст. 57, ст. 64, ст. 67) [1], законами України, а саме: «Про валюту і валютні операції» [2], «Про зовнішньоекономічну діяльність» [8], МК України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, постановами Кабінету Міністрів України та Національного банку України, наказами Державної митної служби та ін. Окремо треба відзначити «Порядок ввезення, пересилання на митну територію України, вивезення, пересилання з митної території України фізичними особами готівкової валюти і банківських металів», що регламентується Положенням про транскордонне переміщення валютних цінностей, затвердженим постановою Правління Національного банку України від 02.01.2019 № 3 [9].

Відповідно до положень ст. 195 МК України переміщення товарів через митний кордон країни здійснюється у пунктах

пропуску через державний кордон країни, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України відповідно до міжнародних договорів України, ухвалених у встановленому законодавством порядку. Переміщення певних видів товарів через митний кордон країни може здійснюватися у спеціально визначених пунктах пропуску. Переліки таких товарів і пунктів пропуску затверджуються КМУ (ч. 2 ст. 195 МК України) [3].

Фізичні особи належать до суб'єктів митних правовідносин (п. 35 ст. 4 МК України). Зокрема, у п. 33 ст. 4 МК України за назвою «нерезиденти» вказані фізичні особи. До цієї категорії відносять: іноземців та осіб без громадянства, а також громадян України, які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі тих, які тимчасово перебувають на території України [3]. МК України містить розділ XII, який має назву «Особливості пропуску та оподаткування товарів, які переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами». Згідно зі ст. 364 МК України, цей розділ врегульовує умови та порядок пропуску й оподаткування товарів, які переміщуються (пересилаються) через митний кордон країни громадянами для особистих, сімейних, приватних та інших потреб, що не пов'язані зі здійсненням підприємницької діяльності.

Форми митного декларування безпосередньо визначені в МК України. Відповідно до статті 257 МК України декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення [3]. Зважаючи на закріплене у законодавстві поняття, можна виокремити декларування фізичними особами валютних цінностей, які переміщуються через митний кордон України: письмове та шляхом вчинення дій.

Чинний МК України не містить визначення категорії «переміщення фізичними особами валютних цінностей через митний кордон України». Натомість у п. 4 ч. 1 ст. 4 МК України вказана правова конструкція, відповідно до якої ввезення товарів, тран-

спортних засобів на митну територію України, вивезення товарів, транспортних засобів за межі митної території України – це сукупність дій, пов'язаних із переміщенням товарів, транспортних засобів через митний кордон України у будь-який спосіб у відповідному напрямку [3]. Наприклад, І. І. Хараїн під категорією «переміщення предметів фізичними особами через митний кордон України» розуміє в двох аспектах: у широкому – як комплекс дій та заходів з боку фізичної особи, що спрямований на фактичне переміщення предметів через митний кордон України у будь-якому напрямку, в тому числі і транзитному, із дотриманням усіх законодавчо визначених процедур митного оформлення; у вузькому – це фактичне переміщення (ввезення, вивезення, транзит чи пересилання) предметів через митний кордон з прямим залученням митних органів для контролю й перевірки законності процесу переміщення предметів [5, с. 77]. Наприклад, О. М. Шевчук виокремлює фізичну особу як окремий суб'єкт митного права у разі переміщення лікарських засобів через митний кордон. На думку автора, у загальному розумінні юридичну конструкцію «переміщення лікарських засобів через митний кордон України» необхідно розуміти як специфічну, комплексну й різноманітну діяльність держави, що виявляється у функціонуванні її органів відповідно до державних інтересів шляхом визначення певних умов переміщення лікарських засобів через митний кордон України зі сплатою митних платежів, здійсненням митного оформлення та митного контролю [10, с. 6]. На нашу думку, переміщення фізичними особами валютних цінностей через митний кордон України – це сукупність дій суб'єктів митних правовідносин щодо виконання митних правил ввезення в Україну валютних цінностей фізичною особою або вивезення з України валютних цінностей фізичною особою.

Розглянемо категорію «валютні цінності» у митному праві. Відповідно до МК України «валютні цінності» віднесено до товарів (п. 57 ч. 1 ст. 4) [3]. Валютні цінності у МК України включають такі складники, як: а) валюта України; б) іноземна валюта; в) платіжні документи та цінні папери; г) банківські метали. Зокрема,

відповідно до підпункту «а» пункту 1 ч. 1 ст. 4 МК України *валюта України* – грошові знаки у вигляді банкнот, казначейських білетів, монет та в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обміну на грошові знаки, які перебувають в обігу. Водночас *іноземна валюта* – іноземні грошові знаки у вигляді банкнот, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обміну на грошові знаки, які перебувають в обігу (пп. «б» п. 1 ч.1 ст. 4 МК України). Поняття «*банківські метали*» включає у себе золото, срібло, платину, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів (пп «г» п. 1 ч. 1 ст. 4 МК України) [3].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» до категорії валютних коштів – валютних цінностей віднесено: іноземну валюту готівкою; платіжні документи (чеки, векселі, тратти, депозитні сертифікати, акредитиви та інші) в іноземній валюті; цінні папери (акції, облігації, купони до них, бони, векселі та інші) в іноземній валюті, золото та інші дорогоцінні метали у вигляді злиwkів, пластин та монет, а також сертифікати, облігації, варанти та інші цінні папери, номінал яких виражено у золоті, дорогоцінні камені [8]. Додатково зазначимо, що Закон України «Про валюту та валютні операції» [2] не містить нормативного визначення поняття «валютні цінності». До цієї категорії законодавець відносить: національну валюту (гривню), іноземну валюту та банківські метали.

Законодавець деталізує, що іноземна валюта: а) грошові знаки грошових одиниць іноземних держав у вигляді банкнот, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави або групи іноземних держав, а також вилучені або такі, що вилучаються

з обігу, але підлягають обміну на грошові знаки, що перебувають в обігу; б) кошти на рахунках у банках та інших фінансових установах, виражені у грошових одиницях іноземних держав і міжнародних розрахункових (клірингових) одиницях (зокрема, у спеціальних правах запозичення), що належать до виплати в іноземній валюті; в) електронні гроші, номіновані у грошових одиницях іноземних держав та (або) банківських металах (ст. 1) [2].

Закон України «Про валюту та валютні операції» [2] до національної валюти (гривні) відносить: а) грошові знаки грошової одиниці України – гривні у вигляді банкнот, монет, у тому числі обігових, пам'ятних та ювілейних монет, і в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені або такі, що вилучаються з обігу, але підлягають обміну на грошові знаки, що перебувають в обігу; б) кошти на рахунках у банках та інших фінансових установах, виражені у гривні; в) електронні гроші, номіновані у гривні; г) цифрові гроші Національного банку України (ст. 1) [2]. Наприклад, у наукових джерелах наявний так званий дуалістичний підхід до розуміння категорії «валютні цінності»: з одного боку, це грошова одиниця країни (національна валюта), з іншого – грошові одиниці іноземних держав. При цьому такий поділ валютних цінностей здійснюється за критерієм місцезнаходження емісійного органу та не враховує банківські метали, які є окремою категорією валютних цінностей [11, с. 862].

Стосовно змісту дефініції «валюта» в наукових джерелах, національних та міжнародних документах. У наукових джерелах одні дослідники під валютою (від італ. *valuta* – вартість, цінність) розуміють грошову одиницю, що використовується для виміру величини вартості товарів [12], інші такий термін трактують як будь-який товар, що здатний виконувати функцію засобу обміну в міжнародних розрахунках. У вузькому розумінні – наявна частина грошової маси, що переходить з рук у руки у формі грошових банкнот та монет [13]. З позицій з митного права до терміна «валюта» відносять грошові знаки держав, що застосовуються в розрахунках [14, с. 60].

Варто зазначити, що наведене у МК України поняття «валютні цінності» не включає у себе кошти, що перебувають на рахунках, внесках у банківських та інших фінансових установах на території і за межами України. Фізична особа, яка переміщує через митний кордон України платіжну картку, не зобов'язана письмово її декларувати, оскільки здійснення контролю за обігом валюти, що зберігається на банківському рахунку цієї особи, не належить до державної митної справи.

Відповідно до ст. 53 Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 від 9 жовтня 2013 року про встановлення Митного кодексу Союзу компетентні органи повинні публікувати та/або надавати в Інтернеті інформацію про чинний валютний курс, якщо конвертація валюти є необхідною з однієї з таких причин: а) оскільки використовувані для визначення митної вартості товарів фактори виражені не у валюті держави-члена, в якій визначається митна вартість; б) оскільки вартість євро в національних валютах необхідна для визначення тарифної класифікації товарів і суми ввізного та вивізного мита, включаючи граничні значення вартості в Єдиному митному тарифі [15].

Фізична особа – нерезидент вивозить за межі України: готівкову валюту і банківські метали у сумі/вартістю, що не перевищує в еквіваленті 10 тисяч євро, без письмового декларування митному органу; готівкову валюту і банківські метали у сумі/вартістю, що дорівнює або перевищує в еквіваленті 10 тисяч євро, тільки за умови її письмового декларування митному органу в повному обсязі [9]. Митна декларація заповнюється громадянином, який досяг 16-річного віку або уповноваженою ним особою. Відомості про валютні цінності, що переміщуються через митний кордон України громадянами, які не досягли 16-річного віку та/або є недієздатними особами чи особами, цивільна дієздатність яких обмежена, зазначаються в митних деклараціях осіб, які їх супроводжують [16].

Визначено, що транскордонне переміщення фізичними особами валютних цінностей у сумі, що дорівнює або перевищує еквівалент 10 тисяч євро за офіційним курсом валют, встановленим Національним банком України на день переміщення через

митний кордон України, підлягає письмовому декларуванню митним органам [9]. Разом із заповненою митною декларацією до митного органу, який здійснює митне оформлення, декларант повинен подати документи, які підтверджують законність походження валютних цінностей. Зокрема, такими документами можуть бути: 1) податкова декларація про майновий стан і доходи та сплату податків; 2) податкові звіти, довідки про нарахування заробітної плати, які підтверджують отримання чистого білого доходу від провадження підприємницької діяльності або у якості заробітної плати [17], інші документи, які підтверджують отримання законного доходу. Наприклад, заощадження, спадок, продаж власності тощо. Також необхідно наголосити, що валютні цінності не підлягають обов'язковій передачі на склади митних органів відповідно до статті 238 МК України. Але у разі передачі на зберігання митному органу валютні цінності депонуються в уповноважених банках України.

Транскордонне переміщення валюти – це транспортування валюти з території однієї країни на територію іншої або ж до третьої країни через територію країни-транзиту. Фізичні особи – резиденти можуть здійснювати переміщення валютних цінностей шляхом їх переміщення за межі України в загальній сумі, що перевищує на день переміщення в еквіваленті 10 тисяч євро, лише на підставі документів, що підтверджують: зняття цією фізичною особою готівки з власних рахунків у банках і квитанції про здійснення валютно-обмінної операції з цією готівкою; придбання цією особою банківських металів у банках та/або Національному банку виключно на суму перевищення [18]. Необхідно звернути увагу, що такі документи є чинними протягом 90 календарних днів із дня зняття готівки з власних рахунків у банках. Зауважимо, що фізичним особам дозволяється пересилати в Україну та за її межі готівку у сумі, що не перевищує в еквіваленті 300 євро, у міжнародних поштових відправленнях та міжнародних експрес-відправленнях з оголошеною цінністю [3].

Потрібно вказати на особливості переміщення фізичними особами валютних цінностей через митний кордон України під час введення воєнного стану в Укра-

їні. Так, Постановою № 18 Національного банку України «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» передбачено, що здійснення операцій "quasi cash" за допомогою гривневих платіжних карток для фізичних осіб тимчасово заборонено. Проте наявні певні виключення, зокрема, відсутні обмеження на здійснення переказів з метою оплати витрат за кордоном, пов'язаних зі смертю громадян, лікуванням у медичних закладах, транспортуванням хворих та оплатою навчання на рахунки навчальних закладів за кордоном, які можуть здійснюватися без обмежень [19]. За порушення норм законодавства у разі переміщення фізичними особами валютних цінностей через митний кордон передбачена відповідальність. Зокрема, за нормами ст. 471 МК України за назвою «Недекларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами» передбачено, що недекларування валютних цінностей, що переміщуються громадянами через митний кордон України, у сумі, що перевищує дозволу законодавством України для їх переміщення без письмового декларування, тягне за собою накладення штрафу

в розмірі 20 відсотків суми, що перевищує дозволу законодавством України для переміщення валютних цінностей без письмового декларування, згідно з офіційним курсом Національного банку України на день вчинення порушення митних правил.

Таким чином, валютні цінності з позицій митного права містить такі складники, а саме: 1) готівкову валюту України і 2) готівкову іноземну валюту, 3) платіжні документи та цінні папери, 4) банківські метали. Відповідно до митного законодавства валютні цінності є товаром, який під час переміщення через митний кордон України не підлягає оподаткуванню. Переміщення фізичними особами валютних цінностей через митний кордон України – це сукупність дій суб'єктів митних правовідносин щодо виконання митних правил ввезення в Україну валютних цінностей фізичною особою або вивезення з України валютних цінностей фізичною особою. Виділено два види проходження митного контролю під час переміщення фізичними особами валютних цінностей через митний кордон України: 1) проходження митного контролю «зеленим коридором»; 2) проходження митного контролю «червоним коридором».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр-Text> (дата звернення: 27.10.2023).
2. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (дата звернення: 27.10.2023).
3. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–45. № 46–47. № 48. 552 с.
4. Мазур А.В. Кунєв Ю.Д. Роль конституційної скарги у підвищенні якості митно-правового регулювання. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 9 (15) С. 461–475.
5. Хараїн І.І. Адміністративно-правове регулювання переміщення предметів фізичними особами через митний кордон України : дисерт. наук. ступ. докт. філософії у галузі права за спец. : 12.00.07. Університет митної справи та фінансів. Дніпро, 2020. 220 с.
6. Шевчук О.М. Контроль та нагляд за переміщенням лікарських засобів через митний кордон України : монографія. Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право. 2014. 271 с.
7. Шульга М.Г. Переміщення і пропуск товарів через митний кордон України. *Право та управління*. 2012. № 3. С. 475–486.
8. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 27.10.2023).
9. Про затвердження Положення про транскордонне переміщення валютних цінностей : Постанова Правління Національного банку України від 02.01.2019 р. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003500-19#Text> (дата звернення: 27.10.2023).
10. Шевчук О.М. Правове регулювання порядку переміщення лікарських засобів через митний кордон України : автореферат: канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Харків, Національний університет «Юридична академія ім. Ярослава Мудрого», 2012. 20 с.

11. Шевчик О.С. Щодо визначення термінів «валюта» та «валютні цінності». *Форум права*. 2011. № 3. С. 862–868.

12. Барановський О.І. Енциклопедія Сучасної України: електронна версія / гол. редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін. НАН України. НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. 2005. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=33047.

13. Швайко М.Л. Особливості грошово-кредитної політики України в сучасних умовах. *Соціальна економіка*. 2016. № 1. С. 82–86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/se_2016_1_12 (дата звернення: 27.10.2023).

14. Стадник Г.В. Митне та валютне регулювання. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова. 2019. 79 с.

15. Про встановлення Митного кодексу Союзу : Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) від 9 жовтня 2013 року № 952/2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_009-13#Text (дата звернення: 27.10.2023).

16. Про затвердження форми митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності : Постанова КМУ від 21.05.2012 № 431. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/431-2012-п> (дата звернення: 27.10.2023).

17. Про деякі питання транскордонного переміщення фізичними особами валютних цінностей : Постанова Кабінету Міністрів України № 203 від 27.02.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/203-2019-п#Text> (дата звернення: 27.10.2023).

18. Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті : Постанова Правління Національного банку України № 5 від 02.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005500-19#Text> (дата звернення: 27.10.2023).

19. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : Постанова НБУ від 24.02.2022 № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text> (дата звернення: 27.10.2023).